Grigore Constantinescu

MUNICIPIUL

CURTEA DE ARGEŞ

PITEŞTI MMXV

CURTEA DE ARGEŞ

COMPONENŢĂ: Municipiul este organizat teritorial pe zone: Sud (Valea Sasului, Victoriei, Valea Doamnei), Centrală (Plopiş, Olari, Posada), Vest (Marina, Poştei, Capu Dealului, Şipot, Noapteş) şi Nord (Groape, cart. Valea Iaşului, Electro).
DISTANŢA FAŢĂ DE REŞEDINŢA JUDEŢULUI: 35 km.
SUPRAFAŢĂ: 69,5 km^2.
POPULAŢIE: 27.359 locuitori [13.182 M + 14.177 F] (2011).
Municipiul este înfrăţit cu localităţile: Nevers [Franţa], San Giuliano Milanese [Italia], Majdanpek [Serbia].

ATESTARE DOCUMENTARĂ:

Cetatea Argeşului apare iniţial, sub această denumire, în Diploma maghiară din 17 octombrie 1336 dată de regele Carol Robert d'Anjou vicecancelarului Thatomer, în care se menţionează întâlnirea acestora „sub castra Argyas", în cursul campaniei din anul 1330.

Documentele medievale emise din cetatea de scaun a Ţării Româneşti consemnează numele localităţii în formele: Argel [1369], Arghiş, Argâşi [1387] – sub influenţa limbii slave – dar şi în documentele de limbă latină: Argiesensi, Argies, Argyes, Arggias, Arghesch [1391-1400], alterări grafice ale cuvântului fiind semnalate şi în actele din secolul al XIV-lea ce confirmau relaţiile comerciale cu oraşele transilvănene Braşov şi Sibiu: Arghiesch, Argis, Artghesch, Ardyesch, Ardahesz, Ardyas, Argescht, Argyesch ş. a.

Prima menţiune sub forma Curtea de Argeş apare în documentul emis de cancelaria domnească a lui Vlad cel Tânăr, la 24 aprilie 1510, scris de pisarul Varnava, originar din Argeş.

Flămânzeşti – 1525 [7034] noiembrie 22 (DRH, B, ŢR, vol. II, doc. 249).

TOPONIMIE:

- Curtea de Argeş este un toponim compus pe baza apelativului *curte* (cu sens de „reşedinţă domnească") şi a deteminativului *Argeş* (la origine, hidronim).

Menţionat de către Herodot sub forma „Ordessos", pe care istoricul Vasile Pârvan o consideră o alterare a lui „Argessos", toponimul are, în componenţa sa fonetică, rădăcina indo-europeană *arg* (cu sens de „strălucitor, alb"). Cercetătorul Ion Ionescu crede că cel de-al doilea termen constituitiv, de origine indo-europeană, are accepţia de „curge repede, impetuos". Vasile Pârvan observa că „Argeşul românesc este străvechi tracic şi, de două mii de ani, pronunţarea cuvântului în transformarea de la Argessis la Argeş a rămas aceeaşi.". Enciclopedistul de origine armeană, Bogdan Petriceicu-Hasdeu consideră că localitatea este, la origine, o colonie armenească întemeiată în secolul al XIII-lea „de către oameni plecaţi din Argeşul de lângă lacul Van şi veniţi în Muntenia prin Imperiul Bizantin.".

Numeroasele controverse vizând originea toponimului Argeş (Alexandru Philippide respinge ipoteza derivării cuvântului din Ordessos; Nicolae Drăganu apreciază că toponimul este relativ recent, în timp ce Constantin Daicoviciu confirmă şi dezvoltă teza lui Vasile Pârvan etc.) îl determină pe istoricul Aurelian Sacerdoţeanu să conchidă: „Faţă de atâtea presupuneri, am putea trage concluzia că, în adevăr, nu ştim nimic !...".

O legendă populară locală atribuie întemeierea aşezării unui cioban Arghiş, contemporan cu Negru Vodă, sosit cu turmele de oi din Transilvania şi stabilit pe „valea dintre Flămânzeşti şi Bătuşari, unde şi-a înălţat un conac frumos, pe tăpşanul ce formează vatra actualului oraş".

Aceeaşi „descălecare" a lui Negru Vodă – potrivit tradiţiei istorice consemnate în «Letopiseţul cantacuzinesc» – fixată temporal în anul 1290 [6798], ar fi stat la baza

constituirii aşezării de pe Argeş: „Negru Vodă cu românii saşi-papistaşi făcând aici curte de piatră şi case domneşti şi o biserică mare şi frumoasă.".

SPECIFIC ETNOCULTURAL:

Analizând, din perspectivă urbanistică, evoluţia cetăţii de scaun de la Argeş, arh. Grigore Ionescu menţiona, în studiul său intitulat «Contribuţia oraşului Curtea de Argeş la dezvoltarea arhitecturii româneşti»: „Fără a exagera, cred că niciunul din oraşe nu şi-a păstrat mai bine decât Curtea de Argeş caracterul său specific românesc şi puţinele, dar nespus de preţioasele monumente de arhitectură. Martorii cei mai valoroşi ai aportului oraşului la dezvoltarea arhitecturii româneşti sânt cele trei monumente atât de cunoscute: Sân Nicoară, Biserica Domnească şi ctitoria lui Neagoe Basarab din complexul fostei mânăstiri a Argeşului.".

Arhitectura populară tradiţională este specifică zonei; la sfârşitul secolului al XIX-lea, în oraş, se înregistrau circa 700 de case construite din lemn, care conturau imaginea unei aşezări cvasirurale. Vizitând oraşul, cărturarul Nicolae Iorga consemna: „Târgul Curtea de Argeş e o adunătură sărăcăcioasă de case cu câte unul sau două rânduri, altfel destul de curate, şi de livezi, pe care o străbat astăzi străzi cu pietre ieşind pretutindeni la iveală răzvrătite.".

În tradiţionala artă a modelării lutului, Cooperativa «Unirea meşteşugarilor» din oraş a obţinut succese remarcabile prin angajaţii săi: Gheorghe Bondoc, Mircea Covalerici, Lucia Drăgan, Gheorghe Dumitrescu, Maria Ianculescu, Ion Ida, Nicolae Ion Ilie, Vasile Ivănescu, Petre Lazăr, Ion Magraon, Vasile Magraon, Nicolae Manic, Vasile Olaru, Nicolae Pătraşcu, Petre Pârvu, Constanţa Sandu, Ion Stan, Maria Stoica, Ion Stroe, Vasile Tudorică, Nicolae Ureche; confecţionarea costumelor populare şi a ţesăturilor de interior: Maria Anghel, Gheorghiţa Buzoiu, Vasilica Buzoiu, Lica Cânepiţă, Ioana Ciobanu, Georgeta Dobre, Stana Dobre, Silvia Drăghici, Elena Duţă, Elena Enache, Floarea Enescu, Elena Florea, Maria Florescu, Emilia Floricâ, Ilinca Gavrilă, Vasilica Georgescu, Maria Ghiţă, Domnica Hulea, Dumitra Hulea, Ioana Ilie, Dumitra Judeţ, Eugenia Judeţ, Catrina Licâ, Elena Mălăcea, Verona Micu, Ioana Pandele, Dana Rudeanu, Sevastiţa Stancu, Ioana Teslea, Ioana Ursu, Maria Ursu; împletituri: Lelioara Iancu. Creaţia populară actuală se îmbogăţeşte continuu, în varii domenii, prin opere reprezentative ale artiştilor amatori: Elena Mateescu, Gheorghe Mateescu, Mihaela Năstăsoiu, Elena Nencov.

Din amplul repertoriu al folclorului coregrafic zonal, elemente de particularizare locală prezintă dansurile: Alunelul, Baraboiul, Brâul bătrânesc, Brâul pe 6, Breaza, Chindia, Ciuleandra, Hora Mare, Hora Miresii, Hora Nuţii, Marşul, Mânioasa, Periniţa, Romanul, Sârba, Sârba a 6-a, Sârba lui 22, Ungureasca, Ungurica.

Coregraful Leonte Socaciu, în colaborare cu prof. Mihai Tiţa, directorul Casei de cultură «George Topîrceanu», a înfiinţat Ansamblul folcloric «Argeşul», care a desfăşurat, sub conducerea lui Constantin Anduţă, o activitate remarcabilă. Ansamblul folcloric «Posada» prezintă spectacole extrem de apreciate de public.

Târg săptămânal organizat joia, dar şi anual, cu ocazia hramului Bisericii Mânăstirii Curtea de Argeş – Adormirea Maicii Domnului.

PATRIMONIUL CULTURAL-ISTORIC:

Capodoperă a arhitecturii medievale româneşti, aureolată de mitul creaţiei prin jertfă din nemuritoarea baladă a meşterului Manole, Biserica Mănăstirii Curtea de Argeş –[▲]– a fost ctitorită, în anii 1512-1517, de către Neagoe Basarab, domnul Ţării Româneşti [1512-1521] şi soţia sa, Despina Doamna, pe locul unui edificiu ecleziastic durat de voievodul Vlad Dracul [1436-1442; 1443-1447].

✚Monumentala biserică «Adormirea Maicii Domnului» a fost sfinţită la 15 august 1517, în prezenţa unor personalităţi ale epocii, în frunte cu Teolipt, patriarhul Constantinopolului. Pictura murală originară, terminată la 10 decembrie 1526, prin grija voievodului Radu de la Afumaţi, ginerele lui Neagoe Basarab, a fost opera renumitului

zugrav Dobromir din Târgovişte; fragmente din valoroasa frescă se păstrează la Muzeul de artă al României şi în „Sala Manole" din Palatul episcopal.

Impresionantă prin măreţia construcţiei şi amploarea podoabei sale sculpturale, biserica a constituit „un mod de reliefare a puterii, a bogăţiei şi gustului rafinat al ctitorului", voievodul cărturar Neagoe Basarab – considerat „proiectantul" acestei inegalabile opere arhitecturale – sporindu-i prestigiul în faţa contemporanilor săi şi păstrându-i neştearsă amintirea peste veacuri. Gavriil Protul, participant la inaugurare, o compara cu bisericile vestite ale vremii, considerând că „Nu iaste aşa mare şi săbornică ca Sionul carele-l făcu Solomon, nici ca Sfânta Sofia carele o făcu Justinian împărat, iar cu frumuseţea iaste mai pe deasupra decât acelea.".

Construită din calcar de Albeşti, biserica, de plan trilobat, are patru turle: o turlă mare de secţiune octogonală, peste naos şi turle mai mici în torsă, peste pronaos. Paramentul, de o somptuozitate remarcabilă, este împărţit, printr-un brâu în torsadă, în două registre, registrul inferior fiind decorat cu panouri dreptunghiulare încadrate în rame formate din câte trei ciubuce rotunjite, iar cel superior, ornamentat cu un lanţ de arcaturi înguste şi înalte realizate în acelaşi mod. Deasupra succesiunii de arcaturi, cornişa compusă din două şiruri de stalactite şi stalagmite, continuată de o friză îngustă, formată dintr-o „ţesătură" continuă de ornamente florale şi geometrice stilizate, amplifică decorul paramentului bisericii voievodale. Bazele turlelor sunt, de asemenea, împodobite cu frize şi panouri decorative ornamentale.

Referindu-se, în studiul său consacrat Mănăstirii Curtea de Argeş, la amploarea ornamentelor care împodobesc măiastra construcţie, istoricul Grigore Tocilescu menţiona că „Suprafaţa părţilor sculptate, zugrăvite şi aurite însumează 687 m^2; părţile sculptate, frizele, cornişele, ciubucele înşirate unele după altele depăşesc un kilometru; numărul rozetelor mari este de 42; al rozetelor mici care au câte o pasăre de bronz aurit se ridică la 48, iar motivele ornamentale folosite de sculptori, la 150.".

Afectată de „dintele necruţător al vremii", dar şi de cutremure şi acţiuni de pradă, splendida construcţie va fi jefuită, în iarna 1610-1611, de sfintele odoare, de podoabele din mormintele ctitorilor, până şi de plumbul de pe acoperiş, de către oştile lui Gabriel Bàtory, principele Transilvaniei, după alungarea din scaunul domniei a lui Radu Şerban, impunându-se, în consecinţă, efectuarea unor reparaţii capitale.

Biserica a fost restaurată în perioada domniei lui Matei Basarab [1632-1654], odată cu rezidirea turnului-clopotniţă de la intrare, precum şi în timpul voievodului Şerban Cantacuzino [1678-1688].

Edificiul va fi supus unor noi acţiuni de pradă în cursul războiului ruso-turc [1769-1774] şi ocupaţiei austriece [1788-1790]. Incendiile devastatoare din 23 aprilie şi 2 decembrie 1867 vor afecta considerabil o parte dintre clădiri, inclusiv interiorul monumentului, care cunoaşte o stare accentuată de degradare. De aceea, prin preocuparea apreciabilă şi apreciată de conaţionali a regelui României, Carol I, ansamblul monumental de la Curtea de Argeş îşi va recăpăta strălucirea de odinioară prin restaurarea radicală întreprinsă, în perioada anilor 1875-1885, sub coordonarea arh. francez Lecomte du Noüy – restaurare controversată, însă, în esenţa sa, de către unii dintre specialiştii români. Arhitectul român Grigore Cerchez considera modalitatea de restaurare adoptată de francez drept „o reproducere a monumentului, începând prin a da la pământ tot ce găseşti, pentru a clădi o construcţie după modelul celei vechi; astfel, clădirea devine un facsimil; nu mai e a întemeietorului, ci devine opera restauratorului. Biserica meşterului Manole a devenit opera meşterului Lecomte.". Pictura murală a fost executată de: Dobromir din Târgovişte [1526]; Stan şi Iacov, zugravi [1761]; Jean-Jules Lecomte du Noüy, fratele arhitectului coordonator [1886]. Recent, au fost efectuate ample reparaţii la acoperiş [2008-2009].

În pronaos, care cumulează şi funcţia de necropolă, sunt înmormântaţi domnitorii Ţării Româneşti: Neagoe Basarab [1512-1521], Radu de la Afumaţi [1522-1523; 1525-1529], regii României: Carol I [1866-1914], Ferdinand [1914-1927], regina Elisabeta (Carmen Sylva) [+1916], regina Maria [+1938]. Plăcile tombale „regale" din pronaos sunt realizate de sculptorul Oscar Spaethe.

Component al complexului arhitectural, AGHEASMATARUL (Cantharul sau Baptisterul) – amplasat în faţa intrării în biserică, este realizat din coloane de marmură ale căror capiteluri decorate sub formă de stalactite sunt unite prin arcuri dantelate care susţin o cupolă. În patrimoniul mănăstirii, se păstrează piese de o inestimabilă valoare artistică şi documentară.

„Doină în piatră a plaiurilor româneşti" – precum o definea Titu Maiorescu –, biserica nepereche, durată din vrerea şi puterea strălucitului voievod Neagoe Basarab, este un sanctuar inconfundabil al neamului, izvodit din conştiinţa perenităţii credinţei strămoşeşti.

✚Biserica Domnească «Sf. Nicolae» –[▲]– „cel mai valoros monument ecleziastic de amploare ridicat în Ţara Românească şi conservat în forma originară" – ctitorit de: Basarab I [1310-1352], Nicolae Alexandru Basarab [1352-1364] şi Vladislav I Vlaicu [1364-1377], la mijlocul secolului al XIV-lea, în incinta Curţii Domneşti de la Argeş.

Ansamblul feudal «Curtea domnească de la Argeş» –[▲]– era format din: Biserica Domnească, turnul-clopotniţă, turnul de intrare şi casele domneşti. Iniţial, în secolul al XIII-lea, complexul cuprindea o curte feudală şi o biserică atribuite voievodului Seneslau. Biserica actuală, durată pe amplasamentul construcţiei ecleziastice anterioare, prezintă un plan amplu, aparţinând variantei constantinopolitane de tip „cruce greacă înscrisă", individualizându-se prin proporţii şi prin armonia construcţiei. Edificată în asize de cărămidă aparentă şi piatră de râu, biserica are un pronaos îngust, boltit în semicilindru şi un naos spaţios, în mijlocul cărora, se află patru stâlpi ce susţin sistemul de boltire. Biserica a fost consolidată în anii: 1748-1752, 1927, 1848, 1998. Forma actuală – reproducând aspectul originar al construcţiei – se datorează amplelor lucrări de restaurare din anul 1911, conduse de arh. Grigore Cerchez. Monumentul conservă fragmentar pictura iniţială din 1377-1383; fresca din 1748-1752, opera zugravului Radu sin Mihail din Târgovişte, şi pe cea din 1827, executată de pictorul Pantelimon. O scenă iconografică absolut inedită, în pictura murală a bisericii, o reprezintă «Maica Domnului însărcinată». Restaurarea picturii a fost efectuată de către pictorii D. Norocea, I. Mihail şi G. Teodorescu, în anul 1914. O restaurare recentă a fost realizată de studenţi de la Institutul de arte plastice „Nicolae Grigorescu" din Bucureşti, sub coordonarea prof. univ. Dan Mohanu. Excelenta pictură murală a bisericii a exercitat o influenţă considerabilă asupra picturii religioase din Ţara Românească până în secolul al XVIII-lea. Istoricul de artă Henri Focillon, referindu-se la valoarea acesteia, menţiona, printre altele: „Pereţii Bisericii Domneşti păstrează o rară minune, valoroasă nu numai pentru arta românească, dar pentru istoria picturii din întreaga Europă; compoziţiile care o decorează se numără printre cele mai nobile ansambluri ale acestui Orient european care a produs în acest domeniu atâtea capodopere.".

Destinată a fi necropolă domnească, biserica adăposteşte 14 morminte; printre ele, sunt cele ale voievozilor: Vladislav Vlaicu [1364-1377] şi Radu I [1377-1383], reliefându-se, prin inventarul lor, de factură occidentală, strălucirea curţii domneşti muntene din secolul al XIV-lea. Casele domneşti construite de Basarab I, în jurul anului 1340 – pe latura sudică, şi Neagoe Basarab – pe latura nordică, constituie, sub raport planimetric, tipuri reprezentative ale arhitecturii tradiţionale româneşti.

Complexul feudal Curtea domnească de la Argeş reprezintă un important obiectiv muzeal ce relevă aspecte esenţiale ale culturii româneşti, semnificativa circumscriere a acesteia în contextul civilizaţiei occidentale.

✚Ruinele Bisericii Sân Nicoară –[▲]– Ctitorită, ante 1350, de către Nicolae Alexandru Basarab, domnul Ţării Româneşti, şi soţia sa, Doamna Clara, biserica s-a ruinat la sfârşitul secolului al XVIII-lea, fiind restaurată parţial în 1915. Biserica Sân Nicoară prezintă un plan dreptunghiular format din pronaos, naos extins şi absidă decroşată, de formă poligonală. Absida are, în interior, pe latura estică, o nişă în formă de arc, flancată de două nişe mai mici pentru proscomidiar şi diaconicon. Aspectul fortificat al bisericii este conferit de contraforturile de pe laturile de sud-vest şi nord-vest. Turnul-clopotniţă a fost construit ulterior. Decoraţia exterioară constă dintr-un şir de firide realizate din cărămidă aparentă, precum şi din urme de cornişă, la absidă. Biserica-cetate «Sân Nicoară» a constituit, probabil, paraclisul Curţii domneşti de la Argeş. Preocupări recente ale Eparhiei

Argeşului vizează „consolidarea şi restaurarea monumentului, concomitent cu remodelarea sa volumetrică" <sic !>, sub coordonarea arh. Constanţa Carp, operaţiuni precedate de investigaţii arheologice efectuate de arhl. Sergiu Iosipescu, care releva, prin existenţa aceluiaşi hram, „contemporaneitatea dintre Sân Nicoară şi Biserica Domnească".

✚Biserica «Intrarea în Biserică a Maicii Domnului»+«Sf. Treime»+«Sf. Apostoli Petru şi Pavel»+«Sf. Ioan Botezătorul» Brad-Botuşari –[▲]– construită de către voievodul Ţării Româneşti, Petru Cercel [1583-1585], „iar după vreme, s-au prefăcut, prin osteneala dumnealui judeţ Ioniţă Taftu, şi cu cheltuiala altor creştini", în anul 1819, „cu blagoslovenia preasfinţitului episcop Iosif Argeşiu". Planul iniţial a fost extins printr-un pridvor deschis, înzidit, ulterior, deasupra căruia se înalţă turla-clopotniţă. Biserica se înscrie într-un plan dreptunghiular compartimentat, cu absidă poligonală decroşată şi pridvor închis. Decoraţie arhitecturală exterioară formată dintr-un brâu simplu şi cornişă zimţată în dinţi de fierăstrău. Pictura originară refăcută este de calitate inferioară.

✚Biserica «Sf. Dumitru» Capu Dealului [1934-1952]~ctitorită de „pr. Dumitru Smeureanu, Tudor Rădulescu, Tudose Buşegeanu şi alţi binevoitori creştini din Tarniţa, Dovleceşti şi Buşaga", după planul arh. Emil Călinescu, antreprenor fiind Augusto Tone •pictură murală: Ştefan Constantinescu [1952]; Emil Ivănescu-Millan [1975].

✚Biserica «Adormirea Maicii Domnului» Drujeşti –[▲]– a fost construită, în perioada anilor 1793-1795, potrivit tradiţiei locale, de negustorii sârbi, fraţii Pătru, Iorgu şi Stoian Drujă, pe fundaţia unei biserici datând din secolul XVI. Afectată considerabil de un puternic incendiu, construcţia a fost restaurată în 1875. Odată cu edificarea Bisericii «SN» Drujeşti, a fost dezafectată cultului, degradându-se accentuat. În anul 1981, a fost reînvelită, pentru prevenirea pătrunderii apei pluviale în interior. O restaurare de proporţii a fost efectuată în 1987-1988, „osârduitor fiind pr. Vasile Chiţu". Biserica are un plan dreptunghiular compartimentat, cu absidă poligonală decroşată, fără pridvor. Pronaosul este surmontat de o clopotniţă pătrată. Decoraţia arhitecturală exterioară este compusă dintr-un şir de zimţi care separă două rânduri de firide concepute ca panouri dreptunghiulare, în registrul superior şi firide arcuite cu arhivolte, în registrul inferior; cornişă zimţată; firidă arcuită pentru icoana hramului. Pictură murală originară în frescă, în pronaos; ulterioară – în naos, altar şi în medalioanele din exterior.

✚Biserica «Sf. Nicolae» Drujeşti [1910-1912]~ctitorită cu cheltuiala enoriaşilor din parohia Drujeşti, întrucât biserica veche devenise neîncăpătoare; construită conform planului arh. I. Vulcan, antreprenor fiind Salvator Rozazza •intervenţii: reparaţii [1999] •pictură murală: Gheorghe Belizarie [1917].

✚Biserica «Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil» Flămânzeşti –[▲]– ctitorită de boierul Stanislav din Flămânzeşti în primele decenii ale sec. XVI, fiind atestată documentar ante 1526. Bolniţă a Mănăstirii Curtea de Argeş, biserica a fost refăcută între 1760-1770, prin grija mitropolitului Cosma, fost episcop de Buzău, cu contribuţia părinţilor săi, Ion diaconu şi Stanca diaconeasa, a arhimandritului Partenie şi a credincioşilor din cătunele: Flămânzeşti, Marina, Groapele şi Valea Uleiului. În urma reparaţiilor de amploare din anii: 1923-1925, 1954 şi 1998, aspectul iniţial al construcţiei a fost modificat considerabil. Biserica are un plan dreptunghiular compartimentat, cu absidă poligonală decroşată, fără pridvor; clopotniţă octogonală înălţată deasupra pronaosului cu acces pe o scară elicoidală construită într-un turnuleţ alipit zidului nordic. Decoraţia exterioară constă dintr-un registru ornamental format din cercuri plasate între cornişe şi tor. Pictura murală originară în frescă, datând, probabil, din 1770, restaurată, în 1924, prin grija Comisiei Monumentelor Istorice şi, ulterior, în 1988, de artista plastică Elena Roşca din Bucureşti se păstrează fragmentar. În tablourile votive, sunt înfăţişaţi: Cosma arhiereu, Partenie arhimandrit, Ion diiacon, Stanca diiaconeasa.

În patrimoniul bisericii, se află „uşi împărăteşti sculptate artistic, o cruce de masă din lemn datată 1805", cărţi ritualice şi icoane pictate pe lemn în secolul al XIX-lea.

La est de monument, se află piatra de mormânt a arh. Lecomte du Noüy, restauratorul Bisericii episcopale din Curtea de Argeş; pe câmpul central al pietrei tombale, o cruce latină de marmură neagră, în altorelief. Inscripţia de pe o placă de bronz: „André

Lecomte du Noüy, reziditorul măreţului locaş episcopal, şi-a depus crucea aci în anul mântuirei 1914.”.

✚Biserica «Sf. Voievozi Mihail şi Gavriil» Noapteş [1865]~ctitorită de obştea aşezării, în locul unei biserici de lemn din 1810 •pictură murală: Posea zugrav [1934] •intervenţii: consolidări în: 1887, 1902, 1934. Biserica a fost închisă oficierii cultului, la 1 septembrie 1971, întrucât terenul pe care a fost amplasată „fiind fugitiv” era în pericol iminent de a se prăbuşi.

✚Biserica «Adormirea Maicii Domnului» Olari –[▲]– construită, ante 1678, an inscripţionat pe o lespede funerară încastrată în peretele pridvorului, biserica a fost durată pe fundaţia unui edificiu religios din sec. XV, ctitorirea ei fiind atribuită monahiei Salomia şi consistentului sprijin material „al olarilor din mahala”. Iniţial, a fost schit de maici. Monumentul prezintă, prin încorporarea clopotniţei în structura sa planimetrică, evidente influenţe arhitecturale moldoveneşti. O „refacere radicală” a bisericii a fost efectuată în 1869, cu contribuţia financiară a unor meşteşugari din renumita breaslă a olarilor din oraş, care au fost şi comanditarii scenelor biblice pictate în exterior. O restaurare de amploare a fost efectuată în 1968-1969, de către Comisia Monumentelor Istorice, relevându-se fundaţiile construcţiei ecleziastice anterioare. De plan dreptunghiular compartimentat, cu absidă poligonală decroşată şi pronaos uşor extins, fără pridvor, biserica se particularizează prin turnul clopotniţă de secţiune pătrată, cu două niveluri, prin care se accede în pronaos, iar, pe o scară cu aspect rustic, în camera clopotelor. Încorporarea clopotniţei în structura sa planimetrică particularizează construcţia prin disimetria ei evidentă. Pictura murală originară a fost realizată la sfârşitul secolului al XVII-lea.

✚Biserica «Sf. Gheorghe» [1934-1936]~ctitorită de: Safta Prebeanca, ministrul Alexandru Lepădatu, Nicolae Nicolescu-Lungu, cu soţia sa, Elena, centrala Cooperativei de import-export, Cooperativa „Munţii Argeşului” ş. a., din iniţiativa preotului Gheorghe Popescu; a fost construită, conform planului arh. D. Ionescu-Berechet, pe locul bisericii edificate în 1848 •intervenţii: readucerea pridvorului la forma originară, refacerea acoperişului [2003]• pictura murală: Gheorghe Popescu-Bucureşti [1936]; refăcută de Gheorghe Popescu şi Laurenţiu Cosmescu [1972]; restaurată de Cornel Paşcanu şi Mircea Chelşoi [2003].

✚Biserica «Sf. Îngeri» –[▲]– ctitorită, în 1717, de către ieromonahul Mănăstirii Curtea de Argeş, Damaschin, fiul negustorului sticlar Oprea din Curtea de Argeş: „den nevoinţa şi cu toată cheltuiala celui smerit întru ieomonahi Damaschin ot Argeş, întru pomenirea părinţilor lui anume: Oprea, Neacşa şi a sufletului lui”, potrivit pisaniei. Reparaţii ale bisericii au fost întreprinse în anii: 1908, 1927-1930 (din iniţiativa şi stăruinţa enoriaşului Mihail Dumitrescu) şi 1997. Biserica prezintă un plan dreptunghiular compartimentat, absidă poligonală decroşată; pridvor deschis; turlă-clopotniţă octogonală peste pronaos. Decoraţia exterioară constă dintr-un tor încadrat de cărămizi zimţate care separă paramentul în două registre: un rând de firide cu pilaştri şi arhivolte, în registrul inferior; registrul superior întrerupt de un rând de zimţi; cornişă zimţată, de influenţă bizantină. Fresca originară, probabil, a zugravului Constantin, menţionat în proscomidiar, a fost restaurată, în 1930, de pictorul Dumitru Norocea, pelicula de pictură fiind consolidată, ulterior, de Vasile Ivănescu.

În Rezervaţia de arhitectură ecleziastică de la Mănăstirea Curtea de Argeş, au fost strămutate, de pe amplasamentele originare, remarcabile monumente ale arhitecturii ecleziastice din lemn, fiind, astfel, salvate de la o distrugere previzibilă:

✚Biserica de lemn «Cuvioasa Paraschiva» Drăganu –[▲]– înălţată în satul Drăganu-Olteni, pe drumul de olac dintre Piteşti şi Rm. Vâlcea, cu cheltuiala dascălului Ilie Drăgănuleanul, de către echipa de meşteri formată din: Marin, Ioan crucer, Radu crucer şi Matei crucer, la leat 7293 [1785]. Consolidată în anul 1873, construcţia dezafectată cultului şi afectată de ciuperca Merulius lachrymans, a fost strămutată, în anul 1988, în curtea Mănăstirii Curtea de Argeş, prin osârdia ierarhului Calinic Argeşeanul. Decoraţia exterioară a acestui monument unic, sub raport planimetric, al arhitecturii ecleziastice din zonă, se concentrează la faţada vestică, „fruntarul”, cu decupeuri în arcade marcate, central, de doi bulbi rotunjiţi, fiind susţinut de patru stâlpi frontali ciopliţi în variate forme volumetrice. Motivul

ornamental al capetelor de cai excelent stilizaţi din pridvor, la extremităţile în consolă ale bârnelor de sub cununa acoperişului este preluat şi la capătul căpriorilor prinşi în cuie de lemn pe cunună. Biserica a fost reacoperită cu şiţă [2007]. Programul iconografic de pe iconostas este completat cu ample decoruri florale şi geometrice de către zugravul Voicu din Piteşti, autorul icoanelor împărăteşti executate în perioada anilor 1845-1848.

✚Biserica de lemn «Intrarea în Biserică a Maicii Domnului» Palanga – [▲]– construită în anul 1847, în satul Palanga din comuna Amărăşti–Vâlcea, prezintă un plan dreptunghiular alungit, cu absida altarului decroşată poligonal, pridvor deschis şi o compartimentare interioară specifică bisericilor de rit bizantin: pronaos, naos şi altar. Programul iconografic al iconostasului se remarcă prin expresivitatea portretelor, schematismul desenului şi coloritul viu al icoanelor mobile, semnate de zugravul popa Ioan din Dozeşti, în 1847.

✚Biserica de lemn «Cuvioasa Paraschiva» Podu Broşteni –[▲]– a fost construită la „leat 1788", potrivit inscripţiei incizate pe uşa de intrare în pronaos, de crucerii Radu şi Matei, autorii prezumtivi ai celorlalte construcţii ecleziastice de lemn din zona sudică a Argeşului. Elementul planimetric individualizator îl constituie lipsa decroşului absidei. Ornamentica în lemn (stâlpi în volume profilate, ancadramentul în torsadă la portal şi la icoanele împărăteşti) conferă monumentului valenţe artistice remarcabile. Degradată considerabil în urma prăbuşirii turlei-clopotniţă peste pronaos, biserica a fost transferată din localitatea Podu Broşteni, oraşul Costeşti, de către echipa specializată în efectuarea operaţiunilor de acest gen a Muzeului în aer liber din Goleşti. Biserica a fost reacoperită cu şiţă [2007].

Amplasate la est de Palatul episcopal, bisericuţele de lemn – moşteniri sacre ale trecutului – au şansa de a dăinui întru eternitatea neamului, ca mărturii incontestabile ale capacităţii creatoare a oamenilor acestui binecuvântat pământ românesc.

Palatul episcopal –[▲]– a fost edificat în anii 1886-1890, după proiectul arh. francez Lecomte du Noüy, pe amplasamentul fostelor case domneşti, construcţii modeste, demolate în 1845. În Paraclisul destinat oficierii slujbelor religioase, se află, într-o raclă de argint, moaştele Sf. muceniţe Filofteia, patroana spirituală a Argeşului şi a Ţării Româneşti. În „Sala Manole" – decorată cu o frescă extinsă, care îmbină legenda meşterului Manole cu actul ctitoririi splendidei biserici voievodale – se tezaurizau, printre altele: fragmente din fresca originară a zugravului Dobromir, o impresionantă galerie de icoane, Evanghelia pictată de regina Elisabeta a României.

✝Cruci de piatră: 1661-1662 [7170] –[▲]– în curtea mănăstirii; XVII-XVIII –[▲]– lângă Biserica Olari; XVII-XVIII –[▲]– în Lapidariumul Muzeului municipal; 1796-1797 [7305] –[▲]– încastrată în zidul incintei Bisericii Domneşti; 1842 aprilie 20 –[▲]–, 1852 noiembrie 13 –[▲]–, 1852 noiembrie 28 –[▲]– în Rezervaţia de arhitectură şi artă bisericească de la Mănăstirea Curtea de Argeş, crucile fiind transferate din Dealul Teienilor, satul Gorganu, comuna Călineşti.

✝Monumente eroi: ▬**Cimitirul eroilor** din Primul Război Mondial, amenajat în cartierul Flămânzești, str. Eroilor, nr. 43, în anul 1931, de către Societatea «Mormintele eroilor căzuţi în război», pe o suprafaţă de formă patrulateră dispusă în terase; delimitată cu un zid din bolovani de râu şi cărămidă; la intrare, zid de cărămidă. Cuprinde mormintele individuale ale celor 230 militari români şi germani înhumaţi. Troiţă de lemn sculptată de N. Babic. Text: „Ridicată de Societatea Mormintele Eroilor. St. Baloş, arhitect; N. Babic, sculptor Bucureşti"; inscripții: „Glorie eternă ostașilor români căzuți în lupta pentru apărarea Patriei". Cimitirul a fost restaurat în 1939 şi 1986. ▬**Troiţa eroilor** din 1916-1918, realizată din lemn de stejar de către profesorul sculptor Cristea Popilian; inscripții: „În memoria eroilor argeșeni căzuți pentru reîntregirea neamului. 1916-1918", amplasată lângă ruinele Bisericii Sân Nicoară ▬**Troiţa eroilor neamului** [1877, 1916-1918, 1941-1945, 1989], realizată din lemn de stejar de către sculptorul Costică Oproiu, din inițiativa unui comitet format din veterani: preotul Vasile Chițu, prof. Victor Paraschivescu, sublocotenent (r) Mircea Ghioca și Romică Constantinescu. Elemente sculpturale cu valoare simbolică: un

Crist răstignit (în centru), o cască ostășească, frunze de stejar, raze solare; inscripții: „Glorie eroilor neamului !" – amplasată în curtea Bisericii «Sf. Nicolae» Drujești. [JA] **Placa comemorativă** 1916-1918, fixată în holul Şcolii generale «Carol I», în anul 1937. Inscripţii: „Jertfa neamului, eroii oraşului Curtea de Argeş căzuţi în războiul de reîntregire 1916-1918. Patria recunoscătoare; comanditar: D. Udrescu, directorul şcolii.". **Placa comemorativă** [1916-1918; 1941-1945] fixată în exteriorul Bisericii Flămânzești; 1985; inscripţii: „Glorie veșnică eroilor parohiei Flămânzești căzuți pe altarul Patriei în cele două războaie mondiale" // „Presărați, pe-a lor morminte, / ale laurilor flori; / să le fie somnul dulce / bravilor noștri eroi !" // „Dumnezeu să-i ierte și să-i odihnească. Veșnică le fie amintirea – 1985. Preot paroh Ion Cioncă." [JA] **Monumentul veteranilor** din cel de-Al Doilea Război Mondial – „unic în România" –, amplasat în faţa Casei de cultură a municipiului Curtea de Argeş; proiectat de arh. Florin Scărlătescu; inaugurat la 30 septembrie 2006. **Troiţa eroilor** revoluției din decembrie 1989, realizată din lemn; inaugurată la 20 mai 1995 – amplasată într-un scuar pe str. Ivancea.

În cursul luptelor pentru apărarea unității și independenței naționale a României, au căzut eroic la datorie 151 locuitori ai orașului Curtea de Argeș, numărul eroilor menționați nominal în monumentalul volum «Argeș. Cartea eroilor» fiind raportat la evenimente de importanță fundamentală în istoria neamului românesc: Primul război mondial [89], Al doilea război mondial [62].

Momente de istorie locală

Lupta desfășurată la 25 noiembrie 1600, în zona de sud a fostei capitale a Țării Românești, Curtea de Argeș, reprezintă „ultima încercare a voievodului român de a salva Unirea pe care o realizase printr-un uriaș efort de gândire, de acțiune și de jertfă, încheiată, din păcate, defavorabil pentru tabăra românilor". Conducerea oștirii a fost încredințată, de către Mihai Viteazul, căpitanului Udrea, voievodul fiind preocupat de strângerea oștenilor din zona Ruda, întrucât ostilitățile păreau a fi de lungă durată.

După bătălia de la Bucov din 20 octombrie 1600, când Mihai Viteazul, înfrânt de oastea polonă condusă de Jan Zamoyski, a fost nevoit să se retragă peste Olt, iar Simion Movilă devine domn al Țării Românești, de partea sa trecând și boierii credincioși lui, Buzeștii, lupta de la Curtea de Argeș împotriva oastei poloneze îi va fi defavorabilă, Mihai Viteazul văzându-se silit să ia drumul Vienei, pentru a solicita sprijinul împăratului Rudolf al II-lea. Inginerul militar polon Alessandro Guagnini, de origine italiană, menționează în cronica sa apărută în 1611 desfășurarea luptei de la Curtea de Argeș: „Udrea iese din oraș, pregătind o cursă; voia să ne lovească din față, nădăjduind că vom înainta într-acolo de-a dreptul. Dar hatmanul se duce pe sub dealuri, prin pădurea deasă. Cei din frunte întâmpină pe Udrea cu oaste; de ambele părți, se ridică strigăte... De trei ori s-au lovit bărbătește cu noi; a patra oară românii au dat dosul spre dealuri. Sosesc ajutoare; măcelăresc în toate părțile, multe trupuri zac în văi, în tufișuri... Pedestrimea polonă trimite urmăritori, prin vad, peste râu, pe dealuri cu tufărișuri, apoi, sună încetarea...".

O placă comemorativă fixată la 25 noiembrie 2000, pe zidul împrejmuitor al curții Bisericii domnești evocă acest moment istoric „în semn de neuitare", în spiritul sentinței inscripționate a marelui cărturar Nicolae Iorga: „Dacă evenimente mari se întâmplă și vremea se închide asupra lor, datoria noastră e să nu le uităm.".

În cursul desfășurării operațiunilor militare din Primul război mondial, orașul Curtea de Argeș a devenit „câmp de luptă" începând cu data de 6 octombrie 1916, când trupe dislocate din Divizia 23 Infanterie au fost trimise în sprijinul unităților militare care acționau pe un aliniament de apărare în zona Cumpăna și în Sălătruc. Unități ale Diviziei 14 Infanterie debarcate în zilele de 26, 27 și 28 octombrie 1916 în gara Curtea de Argeș au fost dirijate spre nord cu misiuni de siguranță și apărare. La 2 noiembrie, va fi instalat cartierul general al Corpului 1 Armată, care, după 24 de ore, va fi mutat la Albești, mai aproape de front. Trupe din batalionul 3 al Regimentului 1 Cetate „Cloșca" vor consolida linia frontului din zonă. Inamicul va penetra zona orașului, în urma bombardamentului artileriei grele din 10 noiembrie 1916, reluat cu mai multă intensitate în 13 noiembrie și al atacului decisiv din dimineața zilei de 14 noiembrie asupra pozițiilor trupelor române de pe aliniamentul de

apărare Valea Calului – Valea Iașului – zona Ivancea. În ziua de 14 noiembrie 1916, la ora 12, primele formațiuni inamice pătrund în vechea capitală a Basarabilor. Pentru populația locală, ocupația străină a constituit, timp de un an, o perioadă greu suportabilă de privațiuni materiale, de limitare semnificativă a libertăților democratice.

ARHITECTURA URBANA

Mărturii elocvente ale generalizării unui tip de arhitectură urbană de influenţă rurală, în perioada de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX, clădirile care conturează o etapă definitorie din evoluţia oraşului Curtea de Argeş, preluând unele „modele" de locuinţe existente în veacurile anterioare, grupate în spaţiul unor străzi, sunt menţionate pe Lista monumentelor, ansamblurilor și siturilor istorice din România:

Bulevardul Basarabilor număr[•] 15–Seminarul Teologic [1928] •21–Școala de meserii •23–Protoieria Curtea de Argeş [1880/1930] •47–Vila Rozelor [1930] •55–Casa Chiriţă [1/4 XX] •104–Casa Vâlsănescu [4/4 XIX] Strada [■~] Castanilor •3–Casa Tică Vasile [4/4 XIX], de tradiție populară; semiînaltă, cu beci dezvoltat pe lungimea casei; prispă parțială la fațadă prevăzută cu pălimar de lemn •5–Casa Achim prezintă similitudini constructive și planimetrice cu casa Tică ■~Decebal •3–Casă cu prăvălie [4/4 XIX] •5–Hala de alimente [1930] •7–Casa Corbeanu [4/4 XIX] •9–Casa Rudeanu [1/4 XIX] ■~Negru Vodă •3–Fosta Primărie [1902] •4–Fostul Hotel [4/4 XIX] •135–Casa Rădulescu [3/4 XIX] cu evidente influențe ale arhitecturii tradiționale locale; plan în formă de „L". ■~Plopiș •1–Casa Florian Constantinescu [4/4 XIX] •3–Casa cuprinsă în campingul Sân Nicoară [2/2 XIX] ■~Tudor Vladimirescu •11–Casa Stătescu [1/4 XX] •13–Casa Feri [4/4 XIX] arhitectură de tradiție populară; prispă cu parapet zidit și stâlpi de lemn la fațada principală; un foișor mic dispus pe axul fațadei •24–Casa Gogulescu [4/4 XIX] ■~1 Decembrie 1918 •23–Casa Fluturel [4/4 XIX].

GARA ORAŞULUI –[▲]– str. 1 Mai, nr. 4. „Model inedit de arhitectură feroviară românească", gara a fost proiectată de către renumitul inginer constructor de poduri şi şosele, Elie Radu [1853-1931], considerat „părintele arhitecturii feroviare româneşti". Supranumită „Gara regală", clădirea amplu decorată, cu o linie arhitecturală fascinantă, conferită de preluarea, în structura sa compozițională, a unor elemente ale stilului neoromânesc, vădind, însă, și influențe occidentale, a fost definitivată, în anul 1898. Corpul central al construcției, cu accese spre sala de așteptare din interior, având acoperiș unghiular în două ape, este decroșat, la fațada principală, din planul rectangular, fiind încadrat, de două turnulețe de secțiune pătrată simetrice, străpunse, pe laturi, de deschideri pentru iluminat, marcate de arcade în acoladă și prevăzute, în partea superioară, cu foișoare deschise. „Zvelta, dar impunătoarea clădire" prezintă o amplă decoraţie exterioară liniară realizată din ceramică smălţuită fabricată de meşteri italieni, utilizată şi în execuţia ancadramentelor ferestrelor şi uşilor. Pentru acoperirea turnurilor de faţadă, s-au folosit solzi din ardezie, fixaţi cu cuie pe astereala şarpantei. În decorarea plafonului holului central al gării, s-au utilizat elemente curbe din lemn. Sala de așteptare a fost rezervată, uneori, în perioada interbelică, protipendadei orașului, ca sală de bal.

Inaugurarea gării s-a oficiat în prezența M. S. Regelui Carol I, la 27 noiembrie 1898, cu ocazia intrării în exploatare a căii ferate Pitești-Curtea de Argeș în lungime de 38,4 km, construite în anii 1895-1898.

MUZEUL MUNICIPAL CURTEA DE ARGEŞ–[▲]– str. Negru Vodă, nr. 2. Clădirea actuală a muzeului, construită în anii 1896-1897, a fost destinată iniţial organizării Spitalului orăşenesc, la propunerea lui Daniel Sterescu, sponsorul construcţiei; în anul 1973, din raţiuni de extindere a spaţiului de spitalizare, i s-a adăugat un etaj. După edificarea modernului spital municipal, pavilionului nordic i s-a conferit, în anul 1984, o nouă destinaţie, devenind sediul Muzeului orăşenesc Curtea de Argeş. Recent, spațiul a fost extins, spre vest, prin construirea unei moderne săli de conferințe, pe baza proiectului actualului director, arh. Florin Scărlătescu.

Expoziția permanentă de istorie inaugurată, la 29 mai 1969, în clădirea fostei primării, structurată pe perioade reprezentative pentru evoluţia oraşului, este organizată în săli speciale, în care sunt expuse: piese arheologice descoperite în perimetrul urbei și în

împrejurimi; unelte din piatră și bronz; ceramică datând din sec. XIII-XIV; ghiulele descoperite în cetatea Poienari, stema voievodului Vlad Dracul, cahle de teracotă; numismatică dacică, romană, bizantină, medievală; podoabe de argint (paftale, inele); arme, sigilii și documente medievale; portretele voievozilor care au domnit în Curtea domnească de la Argeș realizate în bronz etc.

CASA DUMITRU NOROCEA –[▲]– str. Victor Ștefănescu, 8. Monument de arhitectură remarcabil, prin preluarea, în compoziția sa arhitectonică, a unor elemente ale stilului neoromânesc, a fost edificat în anii 1922-1923, comanditar fiind renumitul pictor și restaurator D. Norocea. Casa este construită, pe trei niveluri, în declivitatea terenului: demisol cu acces principal în pivniță, pe latura estică, marcat de zidul masiv din bolovani de râu regularizat prin cărămizi aparente; parter cu acces în interior, pe latura vestică; etaj particularizat printr-un foișor, pe fațada principală, decroșat din plan, prevăzut cu stâlpi de lemn sculptați și pălimar ajurat, care se continuă spre est cu o sală deschisă; o verandă cu arcade denticulare și coloane masive se deschide spre stradă. Șarpanta acoperișului, acoperită cu țiglă, este extrem de accentuată.

Actualmente, în Casa Norocea, cumpărată prin subvenţie publică, în vederea amenajării unui muzeu de artă plastică destinat pictorilor argeşeni, este organizată, la etaj, Expoziția de artă plastică a Muzeului municipal Curtea de Argeș, cu opere reprezentative ale pictorilor: Dumitru Norocea, Emil Ivănescu-Millan, Vasile Ivănescu, G. D. Mirea, Dan Băjenaru, Rudolf Schweitzer-Cumpăna ș. a.

Secția de etnografie şi artă populară, amenajată, la parterul clădirii, în 1985-1986, tezaurizează o interesantă colecție de piese muzeale reflectând ocupații și meșteșuguri tradiționale din arealul nordic al județului: pomicultura, creșterea animalelor, vânătoarea, pescuitul, exploatarea şi valorificarea lemnului, ceramica, arta cusutului și țesutului ş. a. În spaţiul afectat ceramicii populare din centrele de olari: Curtea de Argeş, Valea Vâlsanului (Stroeşti şi Vâlsăneşti), Valea Doamnei (Coşeşti), Valea Bratiei (Poieniţa) sunt expuse creaţii ale modelatorilor în lut din localităţile menţionate; splendidele costume populare zonale conferă expoziției valențe artistice de excepție.

CASA GOANGĂ –[▲]– str. Viorelelor, nr. 1. Construită la începutul secolului al XIX-lea, casa a fost cumpărată, în anul 1840, de către Ştefan Goangă, fiind moştenită de Florian Ştefănescu-Goangă. Construcţia a fost restaurată între 1840-1850, când s-a adăugat aripa dinspre strada Negru Vodă, şi, în perioada anilor 1885-1890, odată cu extinderea pe latura vestică. Sub raport planimetric, cele trei corpuri distincte edificate în etapele menţionate se înscriu într-un plan în formă de «U». Parterul a fost adaptat ulterior pentru funcţii comerciale, iar, la etaj, au fost amenajate ateliere de pictură destinate artiştilor plastici din localitate.

CASA CĂLINESCU –[▲]– str. Armand Călinescu, nr. 5. A fost construită în prima jumătate a secolului al XIX-lea, de Toma Popovici-Ciolculescu, originar din Vâlsăneşti; ulterior, a intrat în posesia Mariei Călinescu din Piteşti. Casa prezintă un plan dreptunghiular cu două niveluri: beci sub întreaga construcţie şi parter supraînălţat format din sală încadrată de două camere. Cerdac deschis sprijinit pe stâlpi sculptaţi.

CASA DELEANU –[▲]– str. Eliade Rădulescu, nr. 1. Edificată, între anii 1820-1830, de către S. Nanoescu, a trecut, ulterior, în proprietatea lui Victor Deleanu. În anul 1925, a fost restaurată radical. Casa are un plan rectangular, cu două niveluri; beciul este dispus sub întreaga clădire; parterul este înălţat cu sală şi două camere care încadrează un cerdac deschis pe jumătatea faţadei principale.

CASA CIOLCULESCU –[▲]– str. Armand Călinescu, nr. 3. S-a construit, între anii 1840-1851, cu cheltuiala lui Toma Popovici-Ciolculescu din Vâlsăneşti. Casa prezintă un plan dreptunghiular şi două niveluri: beci pentru depozitarea fructelor şi alimentelor; parter înălţat format din două camere destinate locuinţei. Faţada principală este prevăzută cu un cerdac deschis.

FÂNTÂNA MEŞTERULUI MANOLE –[▲]– Atestată documentar încă din anul 1524, existenţa ei este asociată legendei Mănăstirii Argeşului, potrivit căreia, celebrul meşter Manole, confirmând voievodului Neagoe Basarab că poate zidi o biserică şi mai frumoasă decât ctitoria sa, este părăsit pe acoperiş împreună cu cei „nouă meşteri mari, calfe şi zidari”, luându-li-se schela. Meşterii îşi construiesc, asemenea mitologicului Icar, aripi cu ajutorul

cărora zboară de pe acoperiş, încercând zadarnic să se salveze. În locul unde a căzut Manole, a ţâşnit, din sol, un izvor limpede, semnificând, în viziunea populară, „lacrimile pământului pentru soarta hărăzită meşterului de către voievod". Amenajarea existentă datează din 1804, pisania în versuri relevând vocația ctitoricească a episcopului cărturar al Argeşului, Iosif I, şi a egumenului mănăstirii, Meletie. În partea superioară a fântânii, este încastrată în structura construcţiei, o pisanie în care sunt excizate litere de 5 cm, vopsite cu roşu închis pe un fond alb. Textul se referă la comanditari şi la anul edificării fântânii intrate în tradiţie, sub numele de „Fântâna Meşterului Manole".

ARTĂ PEISAGISTICĂ:

•«**Neagoe Basarab**» – statuie executată de Doina Lie, în anul 1968; amplasată pe un soclu [100/98/60 cm], în scuarul de la intrarea în incinta Mănăstirii Curtea de Argeş. Text incizat, pe soclu: „Neagoe Basarab, 1512-1521". Voievodul cărturar este redat într-o atitudine meditativă, solemnă; îmbrăcat într-o mantie ornamentată cu motive florale şi astrale; coroană voievodală pe cap; păr lung, ondulat. Mâna dreaptă cu degetele împreunate a binecuvântare; în mâna stângă, ţine un rotulus.

•«**Vlaicu Vodă**» – statuie de circa 3 m, sculptată de Constantin Foamete, în anul 1968; statuia amplasată în Parcul tineretului, este fixată pe un soclu format din trei module prismatice; modulul central fiind supradimensionat [145/145/85 cm]. Voievodul este îmbrăcat într-o cămaşă „de zale"; mantia faldată în spate. În mâna dreaptă, ţine un scut pe care se reliefează stema voievodală: un vultur pe un pisc, o floare excizată cu cinci petale. Păr lung, lins, terminat în buclă lăsată pe umeri. Un blazon marcat pe cămaşa strânsă în cingătoare.

•«**Constantin Tonecar**» [1843-1902] – monument funerar; bust de marmură sculptat de D. D. Mirea, în 1903, amplasat în cimitirul oraşului.

-REZERVAŢII NATURALE

PARCUL MĂNĂSTIRII – a fost amenajat, pe o suprafaţă de circa 10 ha, în perioada amplelor lucrări de restaurare a bisericii episcopale şi de edificare a palatului episcopal după planul arh. Lecomte du Noüy, cu certitudine unul dintre autorii proiectului de organizare spaţial-peisagistică a zonei limitrofe acestei celebre ctitorii voievodale. O posibilă amenajare peisagistică va fi fost efectuată în secolul al XIV-lea, în contextul istoric al întemeierii Mitropoliei Ţării Româneşti; o perioadă de apogeu este corelată perioadei domniei lui Neagoe Basarab [1512-1521], ctitorul bisericii-nepereche a neamului românesc. În forma actuală, parcul conservă unele specii vegetale de la sfârşitul secolului al XIX-lea: Abies alba, Picea excelsa, Quercus robur, Liriodendron tulipifera, Thuja occidentalis, Carpinus betulus, Tilia cordata, Tilia tomentosa, Corylus avellana, Aesculus hyppocastanus, Acer pseudoplatanus, Acer campestre.

PARCUL CURTEA DOMNEASCĂ – în suprafaţă de circa 1 ha, amenajat în spaţiul Complexului feudal Curtea Domnească de la Argeş, ansamblu arhitectural dominat de Biserica Domnească – cel mai important monument religios de amploare din Ţara Românească păstrat în forma originară. Vegetaţia este formată din speciile: Tilia cordata, Tilia tomentosa, Juglanus regia plantate în jurul anului 1860.

PARCUL SÂN NICOARĂ – în suprafaţă de 1,2 ha, domină zona centrală a oraşului, fiind amenajat pe monticolul pe care se înalţă ruinele bisericii Sân Nicoară, important monument de arhitectură medievală. Prin trasarea Bulevardului Negru Vodă de către arh. Lecomte du Noüy, în 1886, parcul Sân Nicoară a fost separat de parcul Curţii Domneşti. O imagine a parcului la 1860 este redată realist în stampa lui August Lancelot.

PARCUL „FÂNTÂNA LUI MANOLE" – amenajat pe o suprafaţă de 4,8 ha, la limita zăvoiului râului Argeş, unde, în 1890, a fost reamenajată celebra fântână construită în 1804, cu cheltuiala episcopului Iosif Argeşiu şi a economului mănăstirii, Meletie. Un lac de 200 m^2 a fost amenajat în perimetrul parcului.

PARCUL TINERETULUI – amenajare peisagistică în suprafaţă de 200 m^2, datând de la sfârşitul secolului al XIX-lea, realizată în cadrul natural al vechiului spaţiu comercial dominat de Casa Goangă, important monument de arhitectură medievală. În anul 1968, a

fost amplasată statuia lui Vlaicu Vodă; anterior, în 1937, fusese înălţat bustul lui Constantin Dobrescu-Argeş, strămutat lângă muzeul orăşenesc în 1947.

IN MEMORIAM

✪ **BASARABEANU GHELASIE** [1790-1851] – compozitor şi dascăl de psaltichie la Curtea de Argeş [1817-1823, 1836-1851]. Opera: «Psaltichie grecească» [1819], «Orânduiala Sfintei Leturghii: a) Aritmetică sau ştiinţa socotelii; b) Practică monahală; c) Fragment liturgic [1820~1823], Antologhionul şi Stihirarul - Doxastar [1839-1840].

✪ **BRÂNZEU NICOLAE** [1869-1939, Curtea de Argeş] – jurist; profesor de latină şi germană la Liceul „I.C. Brătianu" Piteşti, istoric al învăţământului românesc; revizor şcolar al judeţului Argeş [1896-1897], prefect al judeţului Argeş [1907-1911; 1914-1916]. Autor al volumelor: «Şcoalele din Blaj» [1898], «Expunere asupra situaţiei judeţului Argeş» [1907], «Şcoala secundară de fete gradul I Piteşti» [1923]; cofondator al: Societăţii literare a elevilor „Junimea", Ateneului „G. Ionescu-Gion" din Piteşti, Filialei Piteşti a Ligii Culturale.

✪ **CĂPITĂNEANU CONSTANTIN** [1844-1893] – profesor, astronom şi topograf; specializat la Paris şi Neapole; profesor la Şcoala de poduri şi şosele Bucureşti [1864-1870]; şeful cancelariei Cartierului general al armatei române [1871-1893]. Opera: «Harta teritorială a României», «Marele Dicţionar Geografic al României» - în colaborare.

✪ **CHIRIŢĂ MIHAI** [1886-1976] – preot, profesor, psalt, dirijor. Opera: «Prohodul Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos, armonizat pe două, trei, patru voci în ambele muzici, orientală (bisericească) şi occidentală» [1936], în colaborare; transpunerea, pentru cor bărbătesc, în notaţie psaltică, a „Liturghiei" lui Gavriil Musicescu.

✪ **CODREANU / ZUBCU NICOLAE** [1850-1878] – medic, publicist basarabean de orientare socialistă. Studii: Seminarul teologic Chişinău [1870], Facultatea de medicină Petersburg [1876]. Medic militar la Serviciul sanitar al armatei [1877-1878]. Iniţiator al medicinii sociale şi patologiei sociale; propagator fervent al ideilor socialiste în Argeş; corespondent al unei publicaţii ruse din Elveţia.

✪ **DOBRESCU DIMITRIE** [1843-1903] – profesor de limba română şi de limba latină, traducător, publicist. Autorul volumului «Salust», adaptare din latina clasică.

✪ **ENESCU ION** [1884-1973] – arhitect, absolvent al Şcolii superioare de arhitectură Bucureşti [1912]. Preşedinte al Societăţii arhitecţilor din România în perioada interbelică. Edificii proiectate: Sediul asociaţiei generale a medicilor din Bucureşti [1919], Palatul episcopal din Constanţa [1929-1932], Institutul de cercetări zootehnice din Bucureşti [1929-1932], Palatul clinicilor universitare din Cluj [1932-1934], Sanatoriul din Valea Iaşului [1939-1945].

✪ **ERNST NICOLAE N.** [1939-2005] – arhitect, membru al Uniunii arhitecţilor din România. Studii: Institutul de arhitectură Bucureşti [1965]. Arhitect la Institutele de proiectare: Braşov [1964-1968], Argeş [1968-1977]; Inspectoratul pentru cultură Argeş [1995-1997]; atelier privat Curtea de Argeş [1993-2005]; arhitect şef al municipiului Piteşti [1977-1993]. Proiecte: „modernizarea" Teatrului «Alexandru Davila» Piteşti [1972-1979]; Turnul Hotelului «Muntenia» Piteşti [1976]; Magazinul «Vidraru» Curtea de Argeş; hotelurile: «Alutus» şi «Capela» din Râmnicu Vâlcea. Amenajarea peisagistică şi a acceselor în Piteşti: Piaţa civică centrală, Bulevardul Petrochimiştilor, Calea Craiovei, Podul Viilor; fântâni arteziene, pasaje pietonale subterane, sensuri giratorii; Centrul civic Curtea de Argeş, «Rotonda personalităţilor» de la Muzeul Goleşti [1988]. Grafică publicitară pentru «Simfonia lalelelor» [1978-1993]. Studii: «Chiar şi în situaţii limită, natura nu e agresivă», în revista „Arhitext design".

✪ **GAGIU FLORIN** [1925-1972] – farmacist, profesor universitar. „Inventează" circa 30 de medicamente, printre care Faringosept, împreună cu colectivul de farmacişti din Cluj-Napoca.

✪ **GHEORGHIADE ILARION** [1777-1845] – episcop de Argeş [1819-1823//1828-1845]; secretarul lui Tudor Vladimirescu [1820-1821], excelent orator. Compozitor de muzică vocală: «Epitaf răposatului Iosif al Argeşului» [1820] şi al cântecului în stil popular «Mugur, mugurel» [1821].

✪ **HUMULESCU EVGHENIE** [1870-1931,Curtea de Argeş] – arhiereu, compozitor de muzică bisericească vocală; scrie «Viaţa şi slujba Sfântului Dimitrie Basarabov».

✪ **IONESCU HARALAMBIE** [1913-1977] – gravor, modelator de monede, decoraţii, medalii, plachete şi insigne. A creat 76 tipuri de monede şi machetele a 39 decoraţii. Membru al Societăţii numismatice române.

✪ **IONESCU ALEXANDRU TH.** [1950-2009] – profesor de română și franceză; critic literar, eseist, membru al Uniunii scriitorilor din România. Redactor la revista „Echinox", Cluj [1972-1974]; colaborează la revistele: „Tribuna", „Vatra", „Familia", „Argeș", „Calende", „Viața studențească", „Amfiteatru", precum și la postul de radio „BBC" din Londra. Opera: «Aventura prozei scurte în anii '80», eseu critic [1995], «Mircea Nedelciu, monografie» [2001], «A(I)titudini» [2009], «A(I)titudini culturale», volum antologic postum [2010] editat de acad. Gheorghe Păun, «Umbra bibliotecii» [2011].

✪ **IVĂNESCU-MILLAN EMIL** [1910-1972] – artist plastic; absolvent al Institutului de arte frumoase București, membru al Uniunii artiştilor plastici din România. Ca pictor bisericesc, realizează picturi murale în numeroase biserici din: Vechiul Regat, Ardeal, Basarabia; ilustrează cărţi bisericeşti; participă cu lucrări de grafică, şevalet şi portretistică la expoziţii organizate pe plan naţional; colaborează la realizarea «Marii fresce a neamului» de la Ateneul Român din Bucureşti, la pictarea icoanelor împărăteşti pentru iconostasul Bisericii ortodoxe din Ierusalim şi a icoanelor inspirate după pictura murală din Biserica Domnească din Curtea de Argeş pentru Muzeul de artă religioasă din Berlin.

✪ **IVĂNESCU VASILE** [1914-2010] – artist plastic; absolvent al Institutului de arte frumoase București, membru al Uniunii artiştilor plastici din România. Restauratorul picturilor murale ale unor biserici-monumente istorice: „SG"–Hârlău, Stâlpul–Buzău, Ostrov–Mehedinţi, Novaci–Gorj, „SVMG" şi „Madona Dudu" din Craiova, Grumăzeşti–Maramureş, Murfatlar–Constanţa, „ST"–Ploieşti, Catedrala din Sinaia, „SN" şi Brad– Botuşari din Curtea de Argeş.

✪ **LUCIAN NICU** [1926-1980] – economist, poet, publicist; colaborator la publicaţiile: „Clubul", „Munca", „Ialomiţa liberă", Orizont", „Secera şi ciocanul". Opera: «Cu aripile dechise», versuri [1965], «Ramuri în alb» [1974], «Imn la poarta Soarelui» [1964].

✪ **MARINESCU VALERIAN** [1925-2007] – medic, monografist; militant anticomunist, deţinut politic [1948-1957] în penitenciarele: Piteşti, Jilava, Poarta Albă. Autorul volumului «Monografia aşezării Argeşului, Curtea de Argeş de la începuturi până în prezent» [1999] şi al unor importante studii de istorie locală.

✪ **MATEESCU CONSTANTIN** [1864-1939] – folclorist, preocupări de istorie zonală; autor al volumului «Balade» [1909].

✪ **MIRCESCU GRIGORE** [1910-1996] – profesor de muzică, dirijor al Corului Radiodifuziunii Române, Corului veteranilor de război din Piteşti, Corului bisericesc de la Catedrala ortodoxă din Piteşti; autor al unor compoziţii corale.

✪ **MOLDOVANUL-DRACU TUDOSE** [1913-1997] – profesor de istorie; autorul volumului «Schiţă monografică a Liceului „Vlaicu Vodă" din Curtea de Argeş» [1970] şi al unor studii referitoare la istoria oraşului.

✪ **NEAGOE ION** [1933-1991] – artist plastic; absolvent al Institutului de arte plastice „Nicolae Grigorescu" din Bucureşti, clasa Catul Bogdan [1960]. Expoziţii personale sau de grup în ţară: Bacău, Botoşani, Curtea de Argeş, Iaşi, Piteşti, Suceava şi peste hotare: Macedonia, Polonia, Republica Moldova, Serbia. Reprezentat în muzeul din oraşul natal prin tablourile: «Dealul galben» şi «Mama».

✪ **NOROCEA DUMITRU** [1880-1964] – pictor remarcabil; absolvent al Şcolii naţionale de arte frumoase din Bucureşti, clasa Ipolit Strâmbu [1907]; specializări la Muntele Athos-Grecia, Italia şi Franţa; restaurator al frescei Bisericii Domneşti în anii 1914-1920, împreună cu I. Mihail şi Gh. Teodorescu; restaurarea unor picturi murale la biserici ortodoxe din: Craiova, Govora, Hârlău, Mărgineni, Oeşti, Stâlpu-Buzău, Tismana; decoraţiuni mozaicate la: Alba Iulia, Ploieşti, Sulina. În expoziţia de artă plastică organizată în casa memorială, sunt expuse portrete şi peisaje reprezentative pentru creaţia sa artistică.

✪ **ORLEANU PAUL NICOLAE** [1943-1989] – medic stomatolog, asistent la Facultatea de Stomatologie din Bucureşti, autor al unei premiere mondiale în domeniu: operaţie de implant la care anestezia pacientului a fost realizată prin hipnoză. Erou al Revoluţiei din decembrie 1989.

✪ **PETCULESCU IOAN** [1846-1908] – preot cărturar; director al Școlii private de băieți de la Biserica Mavrodolu-Pitești [1873-1883]; autor al unor manuale de educație religioasă [1886-1898]: «Despre martirii creștinismului în Dacia traiană și aureliană», «Carte de rugăciuni», «Istoria sacră a noului și vechiului testament»; dar și «Călăuza stupăritului sau Cultura albinelor» [1898].

✪ **PETRESCU NICOLAE** [1926-2008] – comandor, muzeograf, publicist; director al Muzeului marinei române din Constanţa [1975-1987]. Opera: «Marinari prin ploi de foc» [1978], «Cu tricolorul la catarg» [2002], «Marina militară română în războiul pentru întregirea României» [2004], «Ofiţeri de marină-eroi şi martiri ai României» [2006], «Marina română în războiul antisovietic» [2008].

✪ **PROTOPOPESCU DIMITRIE** [?-1881] – profesor de muzică sacră la Seminarul teologic „Neagoe Vodă" [1851-1866], caligraf. Transcrie: «Doamne miluieşte/Glasul VIII», după Anton Pann; «Rânduiala Sfintei şi Dumnezeeştei liturghii» [1847]; «Răspunsurile mari/Glasul VIII»; «Rugăciunea Amvonului /Glasul VIII».

✪ **STĂTESCU CONSTANTIN** [1925-1990] – jurist; profesor universitar, decan al Facultăţii de ştiinţe juridice din Bucureşti; ministru al Justiţiei; ambasador al României în Belgia şi Olanda. Opera: «Tratatul de drept al familiei».

✪ **ŞTEFĂNESCU-GOANGĂ FLORIAN** [1881-1958] – promotor al psihologiei aplicative; înființează Institutul de psihologie experimentală comparată din România [1922], prof. univ., rector al Universităţii din Cluj. Opera: «Selecţionarea capacităţilor şi orientarea profesională», studii de psihologia muncii. Membru corespondent al Academiei Române [1937].

✪ **ŢUŢUI GHEORGHE** [1921-1998] – istoric al perioadei contemporane a României. Opera: «Dezvoltarea constituţională a statului român» [1957], «Hohenzollernii în România» [1957], «România şi conferinţa de pace de la Paris din 1946» [1978] – toate în colaborare, «Anotimpurile bărbăţiei» [1985] ş. a.

✪ **URMUZ** (pseudonimul literar al lui Demetru Dem. Demetrescu-Buzău) [1883-1923] – scriitor; remarcabil precursor al suprarealismului şi al literaturii absurdului («Pâlnia şi Stamate», «Pagini bizare», «Gayk», «După furtună», «Ismail şi Turnavitu», «Algazy & Grummer», «Cotadi şi Dragomir»). Urmuz anticipează, pe plan mondial, literatura absurdului; „suprarealismul românesc este, prin el, anterior celui francez şi independent.". (George Călinescu).

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

Grigore Constantinescu– *Argeșul monumental – enciclopedie patrimonială*, Pitești, 2011, p. [543-546] – 210-211; Idem– *Neagoe Basarab*, www.google.ro, calameo.1227548; Idem– *Ion Gheorghe Vrăneanţu*, www.google.ro, calameo.1227548; Idem– *Urmuz*, www.google.ro, calameo.1227548; Idem– *Bisericile de lemn din judeţul Argeş – monumente de arhitectură*, www.google.ro, calameo.1227548

Victor Brătulescu– *Curtea de Argeş,* Bucureşti, 1941; Constantin Şerban, Nicolae Moisescu– *Curtea de Argeş în documente*, Bucureşti, 1980; Nicolae Moisescu– *Curtea de Argeş, micromonografie*, s. l., 1998, 143 p. + 17 p. ilustr.; Valerian Marinescu– *Monografia aşezării Argeşului. Curtea de Argeş de la începuturi până în 1980*, Piteşti, 1999, 480 p. ; http://judete.biz/localitati-arges/; Ion Popescu-Argeşel – *Judeţul Argeş*.

–[▲]– Monument istoric şi de artă

Curtea de Argeş
în imagini

Biserica domnească din Curtea de Argeş.

Pictură murală din Biserica domnească.

Ruinele Bisericii Sân-Nicoară.

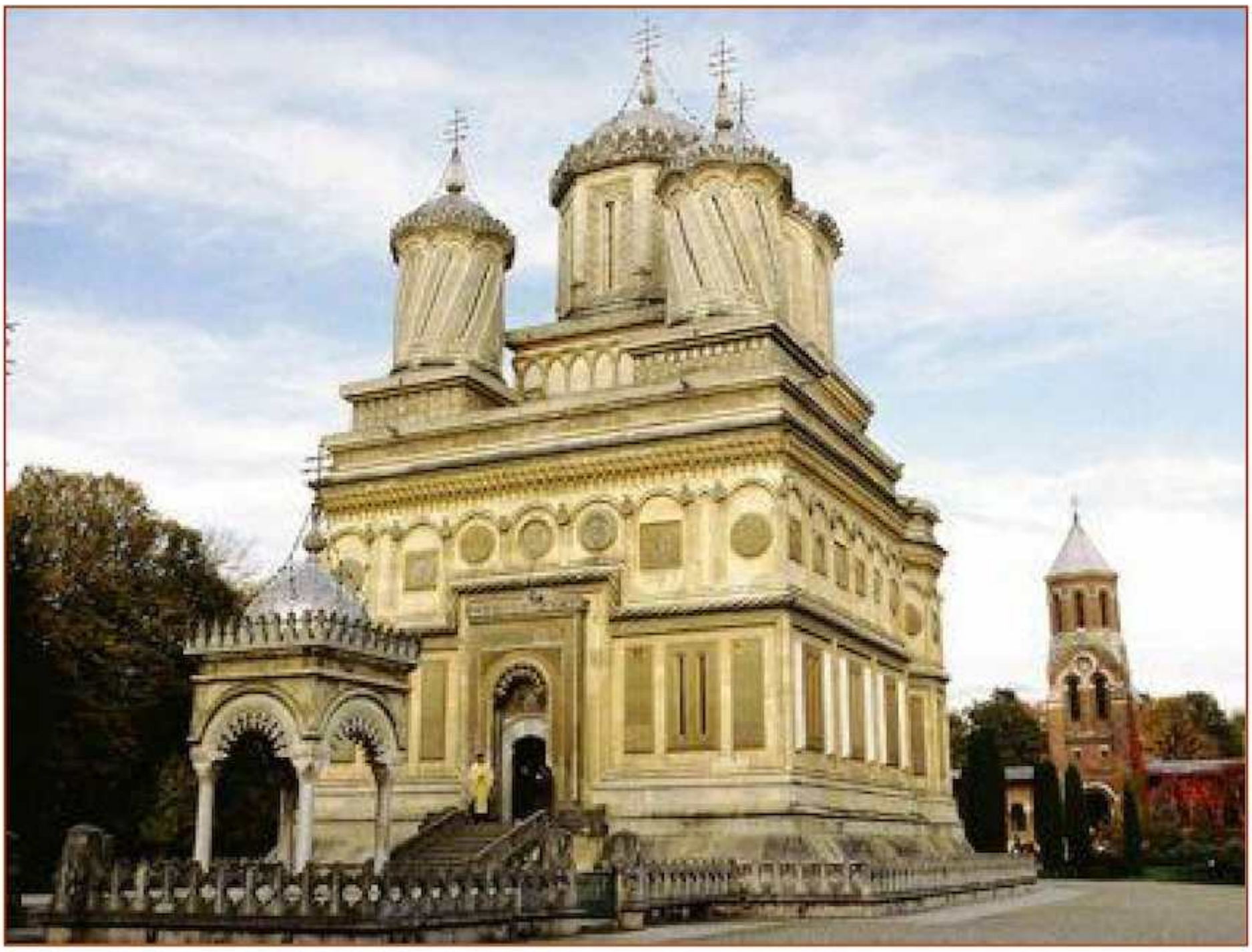

Biserica Mănăstirii Curtea de Argeş.

Neagoe Basarab şi familia sa.

Piatra de mormânt a voievodului Radu de la Afumaţi [1529].

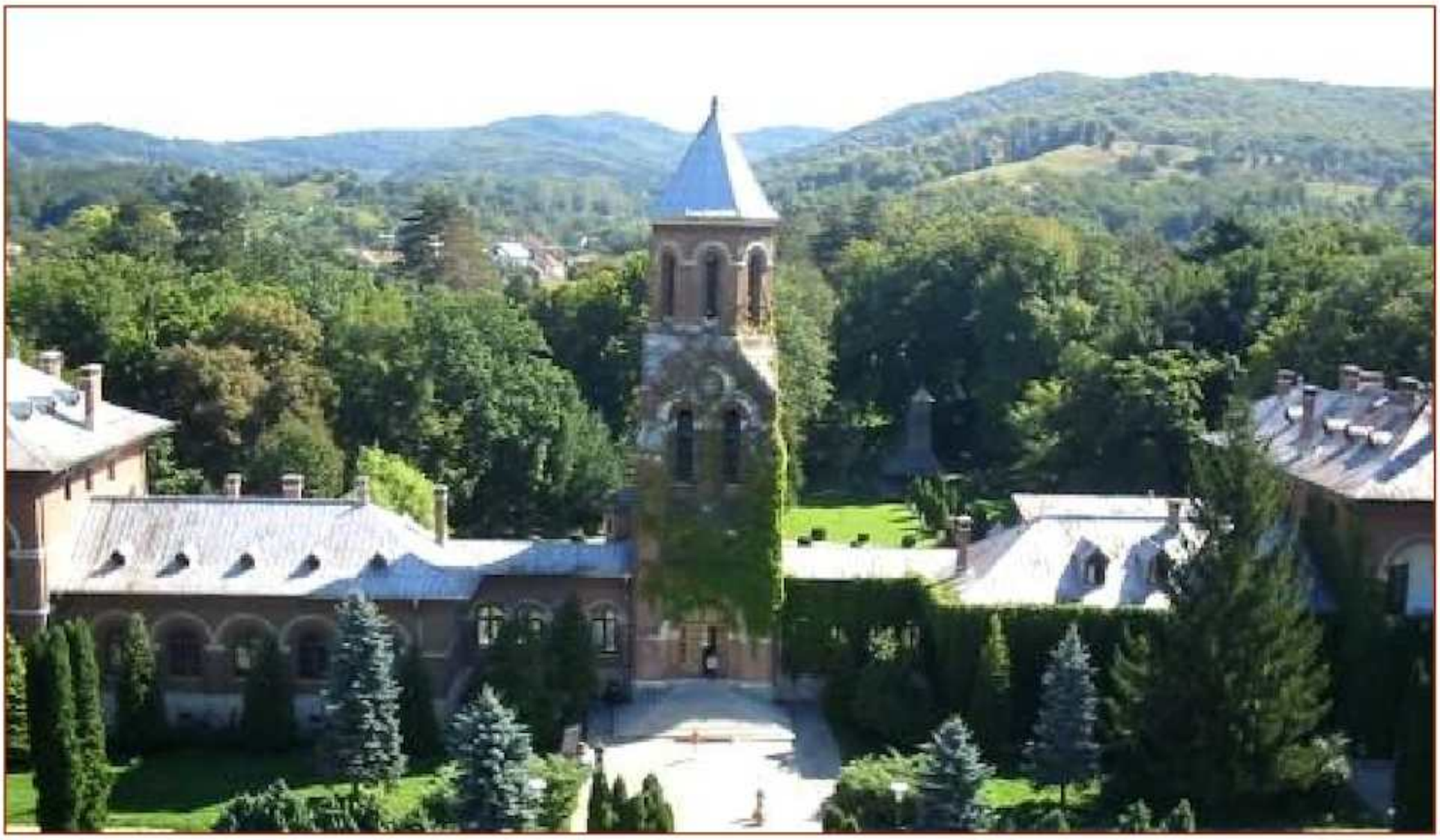

Palatul episcopal
Curtea de Argeş.

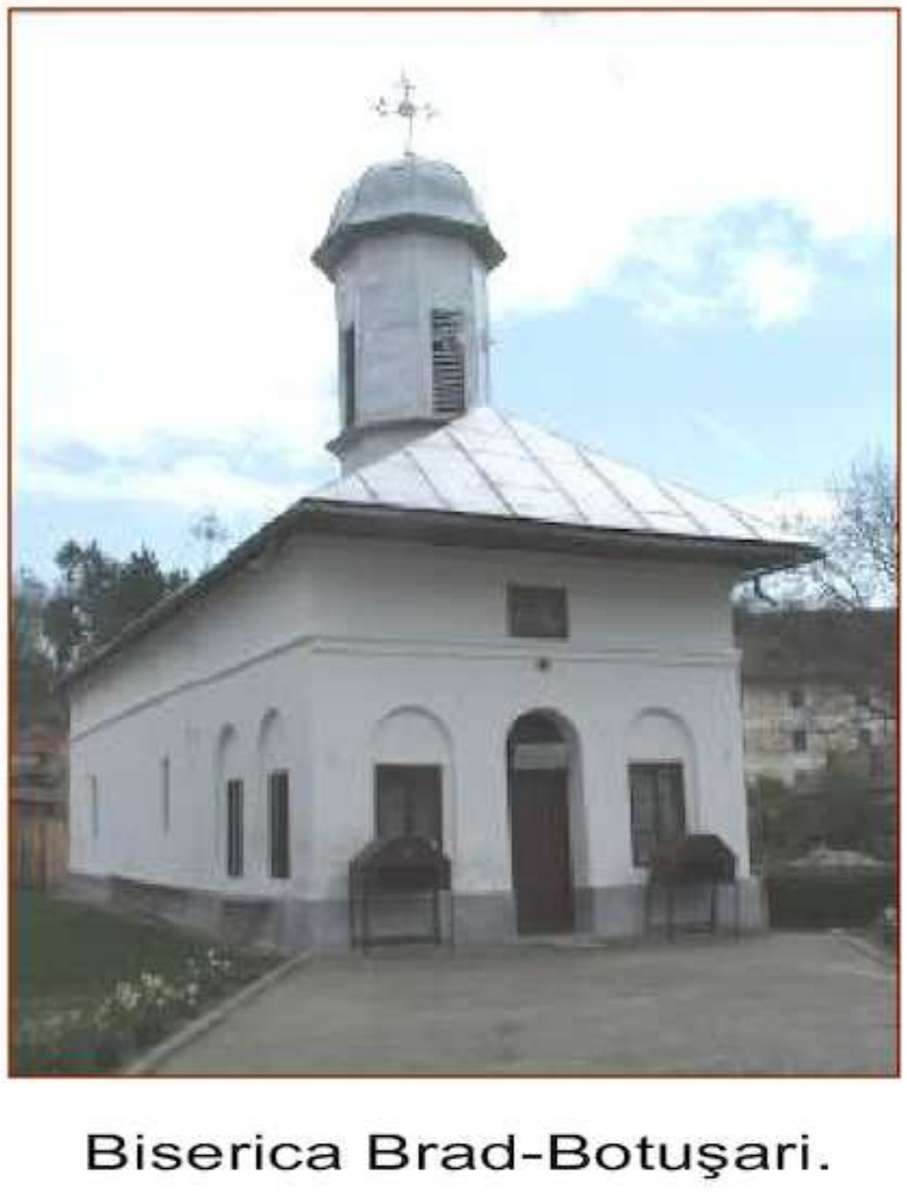

Biserica Brad-Botuşari.

Biserica Drujeşti.

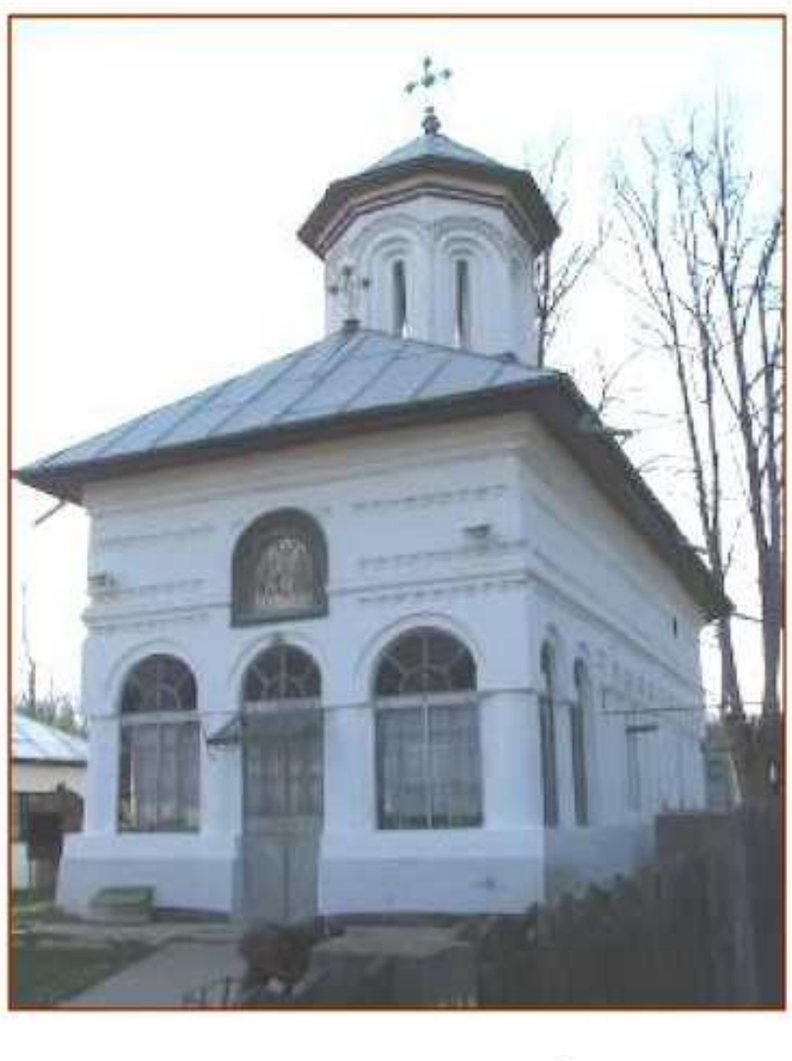

Biserica «Sf. Îngeri».

Biserica Olari.

Casa Goangă.

Casa Ciolculescu.

Fântâna meşterului Manole.

Gara regală Curtea de Argeş.

Muzeul municipal Curtea de Argeş.

Casa memorială Norocea /
Muzeul de etnografie Curtea de Argeş.

Statuia lui Neagoe Basarab.

Judecătoria Curtea de Argeş.

DRAGANU

PODU BROSTENI

PALANGA-VALCEA

Bisericile de lemn din Rezervaţia de arhitectură ecleziastică de la Curtea de Argeş

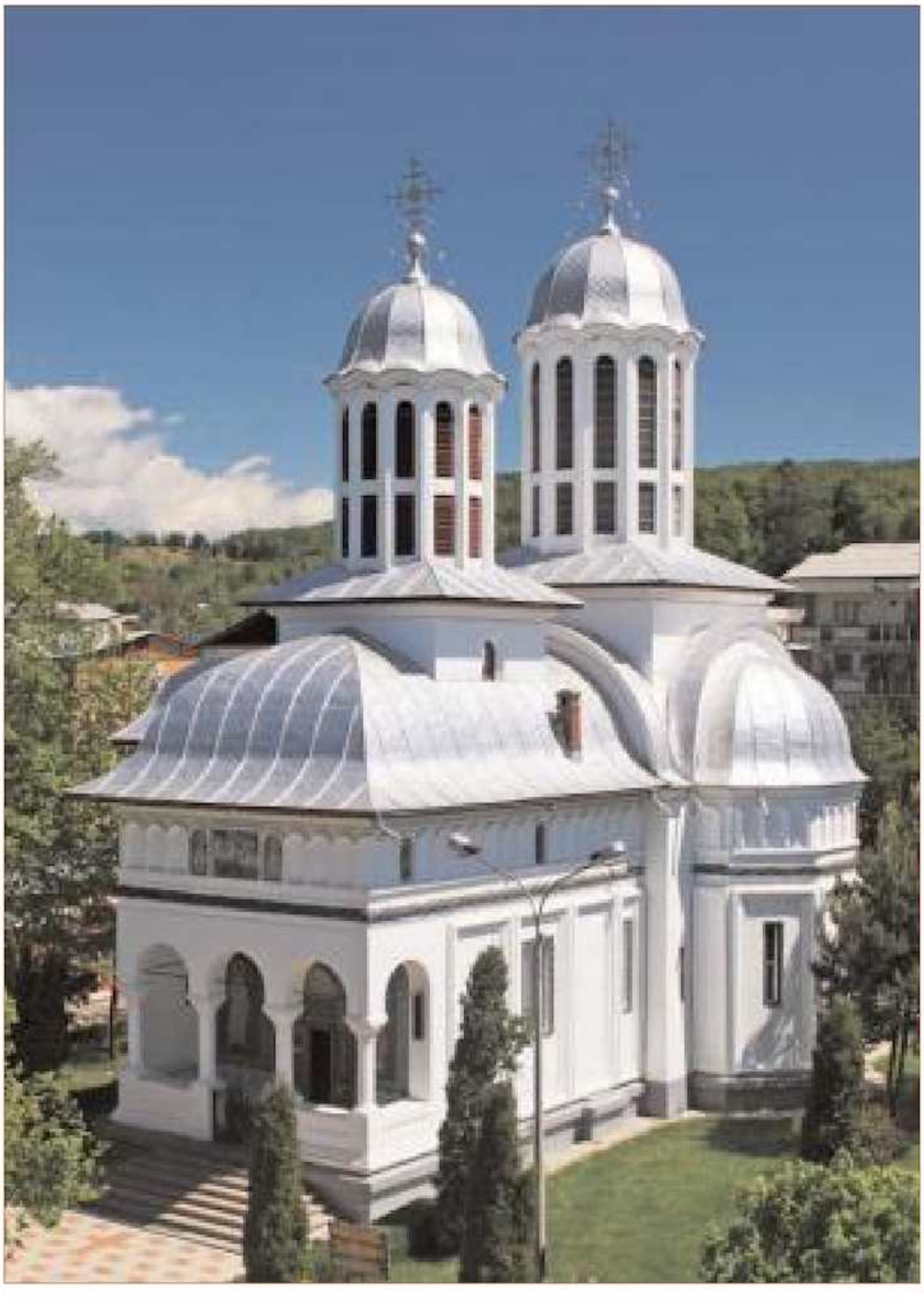

Biserica «Sf. Gheorghe»

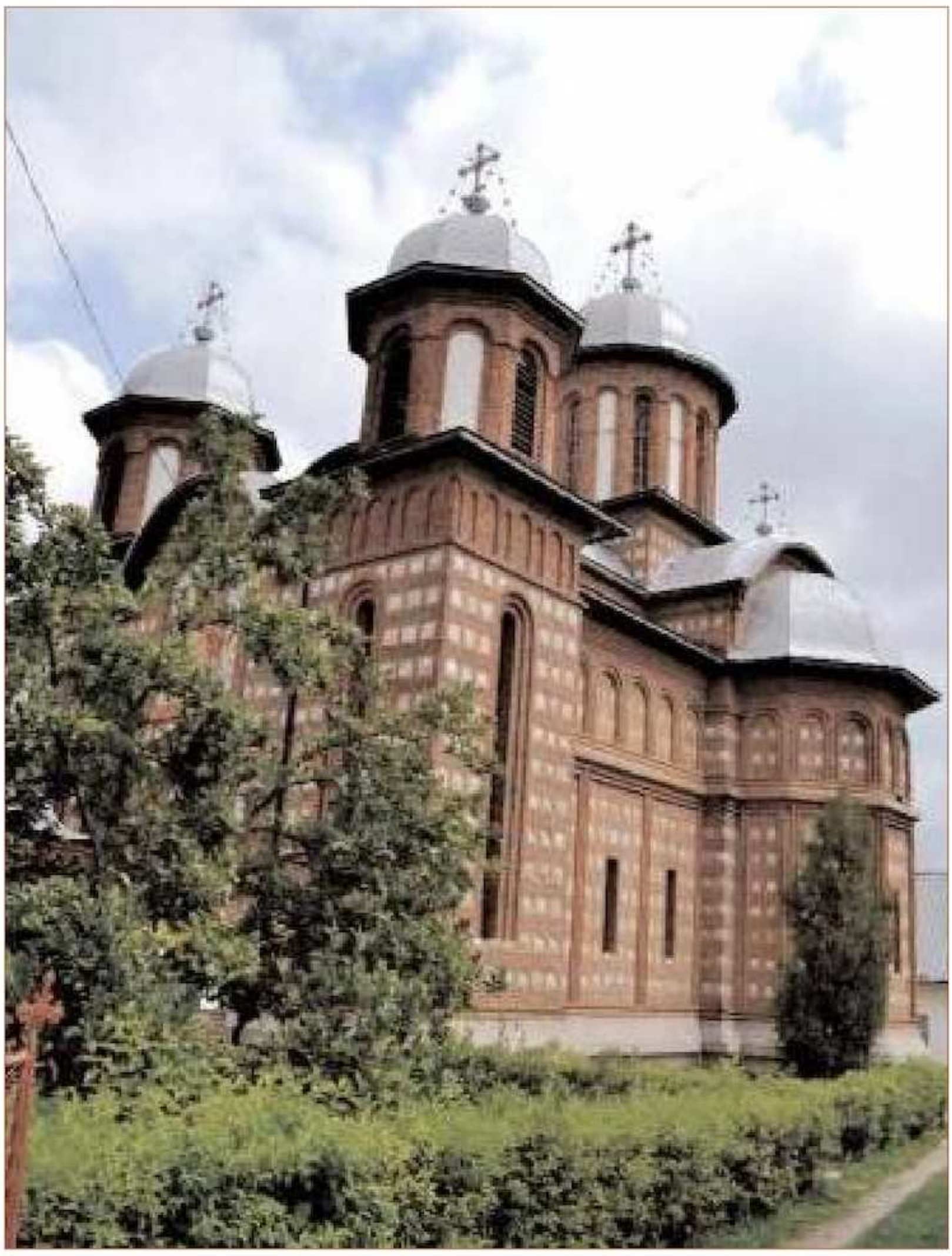

Biserica «Sf. Dimitrie».

Primăria municipiului Curtea de Argeş.

CURTEA DE ARGEȘ

Mănăstirea
Curtea de Argeș
7C
Strada Cuza Vodă
Curtea
de Argeș
Strada 1 Mai
73C
7C
Strada Buşaga
704H
Noapteş
Valea Iaşului
73C
703H
Valea Muscelului
CURTEA DE ARGEŞ
771
Ripa cu Brazi
P
I
Piscu Cîrlanului
677
Noapteş
L.Zigoneni
Zigoneni
Toplita

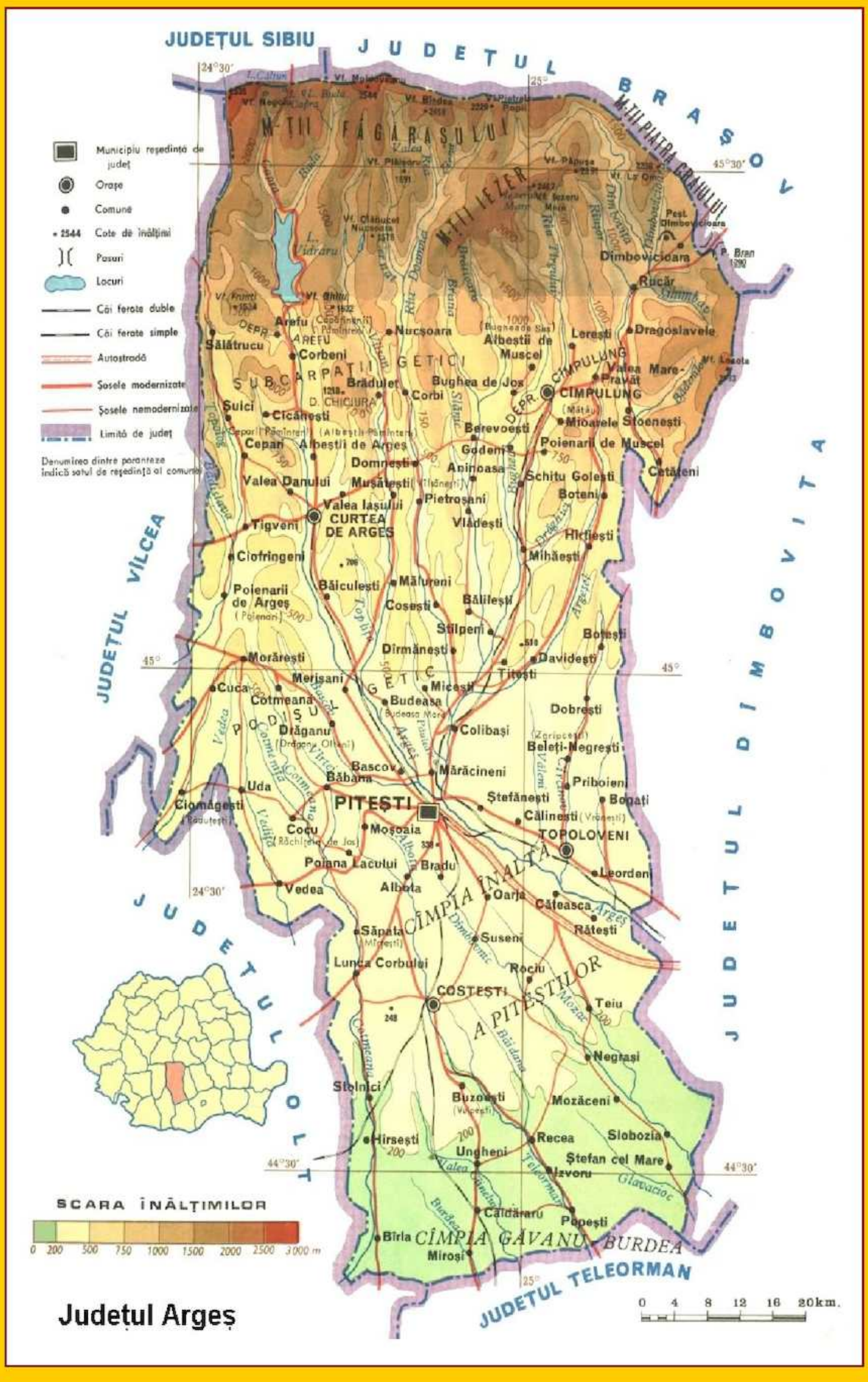

Județul Argeș